

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
Івашко Катерини Володимирівни
«ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 – Професійна освіта
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Сучасний вчитель має забезпечити ефективний розвиток і саморозвиток особистості учня, сформувати та розвинути його творчі пізнавальні можливості, логічне та критичне мислення, важливість яких значно зростає із розвитком інформаційних технологій. Учитель початкових класів як суб'єкт освітнього процесу покликаний бути взірцем професійної моральної культури. Система формування моральної культури майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ передбачає їх активну інтеграцію в освітній процес педагогічних ЗВО.

Результатом сформованості моральної культури у майбутніх учителів початкових класів є вияв у їхньому повсякденному житті високоморальних вчинків, належному навчанні, неформальному бажанні допомогти, підтримати учнів. Тому формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій є одним з пріоритетних завдань фахової підготовки у ЗВО. З огляду на це тема, обрана для дослідження, її соціальна значущість, є актуальною та необхідною на сьогодні.

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему. Ретельний аналіз наукових джерел з проблеми формування моральної культури у вчителів початкової школи дозволив дисертантці визначити пріоритети дослідження і чітко окреслити його науково-методологічні засади.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у педагогічних закладах вищої освіти України.

Предметом дослідження є зміст, форми, методи та організаційно-педагогічні умови формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета дисертаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, та експериментальній перевірці педагогічної системи формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ.

Для досягнення поставленої мети авторкою в дисертації були визначені наступні завдання: визначити теоретико-методологічні засади дослідження та обґрунтувати його науково-категоріальний апарат; визначити критерії, рівні, показники та проаналізувати стан сформованості моральної культури у майбутніх учителів початкових класів; обґрунтувати сукупність організаційно-педагогічних умов, необхідних для якісного формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ; теоретично побудувати структурно-функціональну модель формування моральної культури засобами ІКТ; розробити методiku формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ та підготувати методичні рекомендації щодо її впровадження в освітній процес педагогічних закладів вищої освіти; експериментально перевірити ефективність побудованої моделі, обґрунтованих організаційно-педагогічних умов і розроблених методичних рекомендацій.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. У списку використаних джерел подано 207 найменувань.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування моральної культури у майбутніх вчителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» здійснено філософський та психолого-педагогічний аналіз категоріально-термінологічної системи дослідження. Визначено теоретичні основи формування моральної культури майбутніх вчителів початкових класів засобами ІКТ. У цьому

контексті визначено відповідні наукові підходи: міждисциплінарний, полікультурний, предметно-орієнтований, діалогічний, фундаментальний, інформаційно-комунікаційний, гуманістичний, креативний, дитино-центричний та ін.

Проаналізовано закордонний досвід використання ІКТ у формуванні моральної культури майбутнього вчителя початкових класів. Аналіз значного масиву джерел засвідчує, що в найбільш розвинених країнах світу підготовка майбутнього вчителя початкових класів послідовно відбувається на двох взаємопов'язаних рівнях: суто професійному й особистісному.

Другий розділ дисертації «Система формування моральної культури у майбутніх вчителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» присвячений вивченню організаційно-педагогічних умов формування моральної культури у майбутніх вчителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Дослідниця пропонує авторську систему організаційно-педагогічних умов процесу формування моральної культури майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ, яка передбачає рівноправність усіх компонентів.

Дисертанткою запропоновано структурно-функціональну модель формування моральної культури у майбутніх вчителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що спрямована на підготовку сучасного, інформаційно освіченого вчителя із духовно-моральними якостями, критичним мисленням, який володіє креативними інноваційними підходами до організації освітньої діяльності. А також розроблено методику формування моральної культури здобувачів вищої освіти засобами ІКТ, яка включає: проектування впливу навчально-виховного та інформаційно-освітнього середовища педагогічного ЗВО на професійну підготовленість, фаховість, компетентність майбутнього вчителя, морально-етичне спрямування змісту освіти у вищій школі.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка системи формування моральної культури у майбутніх вчителів початкових класів

засобами інформаційно-комунікаційних технологій» авторкою дослідження обґрунтовано критерії, рівні і показники сформованості моральної культури майбутніх учителів початкових класів. Представлено результати діагностики сучасного стану сформованості моральної культури у майбутніх учителів початкових класів. Метою формувального експерименту стала перевірка ефективності впровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів розробленої й обґрунтованої структурно-функціональної моделі, організаційно-педагогічних умов, методики формування у них моральної культури засобами ІКТ.

На особливу увагу заслуговує розроблене методичне забезпечення реалізації визначених педагогічних умов і моделі, представлене в Додатках – практичний матеріал дуже цінний і корисний для педагогів.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягає в тому, що: вперше: на міждисциплінарному рівні здійснено теоретико-методологічне обґрунтування процесу формування моральної культури майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій; систематизовано категоріально-термінологічний комплекс понять дослідження, обґрунтовано сутнісні характеристики моральної культури майбутніх учителів початкової школи, її критерії, показники та рівні; визначено організаційно-педагогічні умови (формування позитивної мотивації у здобувачів освіти щодо застосування ІКТ з метою утвердження гуманістичних цінностей особистості, готовність майбутніх учителів початкових класів до впровадження ІКТ; формування медіа грамотності у майбутніх учителів початкових класів; створення й постійне вдосконалення навчально-методичної та матеріально-технічної бази інформатизації навчання у педагогічних ЗВО; упровадження методики формування моральної культури майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ; розроблено структурно-функціональну модель формування моральної культури майбутнього учителя початкових класів засобами ІКТ, яка відображає послідовність етапів безпосередньої її

реалізації у педагогічних закладах вищої освіти; обґрунтовано шляхи розв'язання наявних суперечностей у процесі формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ.

Впровадження в освітній процес педагогічних, закладів вищої освіти авторської моделі створює практичні можливості застосування результатів дослідження і є вартісним інформаційно-консультативним супроводом інноваційної діяльності педагогів, розвитку їхньої моральної і культурної компетентності. Практичні результати дослідження репрезентують методичні рекомендації в яких висвітлюються конкретні шляхи і способи формування моральної культури майбутнього педагога в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Загалом позитивно оцінюючи результати представленого Івашко К. В. дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання, які мають дискусійний характер.

1. На нашу думку, слід було більш рельєфно виписати аксіологічний аспект моральної культури у майбутній професійній діяльності вчителя початкових класів.
2. Варто було б у більш широкому форматі розкрити внутрішні процеси у взаємодії «учитель-учень» в сенсі їх моральної культури.
3. Було б доречно більше уваги присвятити механізму переходу від школи знань до школи розуміння в аспекті формування моральної культури майбутнього вчителя початкових класів засобами ІКТ.
4. Доцільним було б ґрунтовніше проаналізувати, які чинники негативно впливають на формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами ІКТ.
5. Робота не позбавлена стилістичних огріхів та містить окремі неточності технічного характеру.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить відповідні наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що

свідчить про опанування здобувачем методологією наукової діяльності, та особистий внесок у вирішення проблеми дослідження.

Дисертаційне дослідження Івашко К. В. «Формування моральної культури у майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка відповідає вимогам п.п. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та «Вимогам оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а його авторка Івашко Катерина Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи,
управління та суспільних наук
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності

Андрій ЦЮПРИК

